

spanning in de situatie dat zich, toen hij het tenslotte tot de executie liet komen, tegen hem keerde. Het was een experiment dat Seys-Inquart nimmer herhaald heeft.

★

Nog maar ruim twee weken na de 7de augustus deed zich een nieuw geval van spoorwegsabotage voor: op 23 augustus bleek op de lijn Deventer-Apeldoorn een stuk rail losgedraaid te zijn; dat werd door een spoorweg-beambte ontdekt, de schade was spoedig verholpen. Een dag later werden de secretarissen-generaal Frederiks en Schrieke bij Rauter ontboden. Hun werd gezegd dat geen gijzelaars zouden worden doodgeschoten, 'omdat', zo lichte Frederiks zijn ambtgenoten in, 'een Nederlandse spoorwegbeambte zelf de sabotagedaad heeft aangebracht', maar er moest nu, had Rauter geëist, een organisatie komen, 'waardoor zodanige sabotagehandelingen onmogelijk zouden worden gemaakt'.¹ Er volgde nader overleg van de directie der Nederlandse Spoorwegen met Rauter en 'in kürzester Zeit' werd door die directie een nieuwe bewakingsdienst in het leven geroepen, 'nur um das Leben der Geiseln zu erhalten!', berichtte Rauter aan Himmler.² De nieuwe organisatie kreeg de naam 'Railwacht'. Via de gewestelijke arbeidsbureaus namen de Spoorwegen tweeduizend man in dienst die door de politie op hun betrouwbaarheid onderzocht waren. Alle hoofdlijnen, tezamen ongeveer vier-vijfde van het net, werden van begin september af achtmaal per etmaal 'geschouwd', om de drie uur dus; 's nachts werd die controle door twee 'schauwers' tegelijk uitgevoerd. Zij deden niets anders dan over een bepaalde afstand (vier kilometer) langs de lijn lopen en zien of er iets verdachts viel waar te nemen. Van de tweeduizend man werden zestienhonderd 'schauwers' en vierhonderd 'controleurs'; het hoge aantal van de controleurs was een eis van Rauter geweest.

Het spreekt vanzelf dat deze Railwacht (de kosten, f 5 mln per jaar, werden door de staat gedragen) het uitvoeren van sabotage aan het spoorwegnet bemoeilijkte. De taak van de 'railwachters' was overigens nogal geestdodend: dag in, dag uit moesten zij enkele malen in weer en wind heen en terug precies dezelfde wandeling maken. Gemiddeld kwamen er per maand twee bij dodelijke ongelukken om het leven.

¹ Csg: Notulen, 27 aug. 1942. ² Brief, 10 sept. 1942, van Rauter aan Himmler (BDC, 00027-28).